

СЕКЦІЯ 6. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Бойченко Р. В.

старший викладач кафедри землевпорядкування та кадастру

Сумський національний аграрний університет

м. Суми, Україна

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» визначено, що невід'ємною умовою сталого економічного та соціального розвитку України є раціональне використання природних ресурсів [1].

Стан використання земель в Україні є критичним, надмірна розораність угідь та майже цілковите припинення виконання комплексу робіт із захисту ґрунтів призводить до розвитку ерозійних і деградаційно-руйнівних процесів. В зв'язку з цим подальша деградація земельних ресурсів у сільському господарстві може мати катастрофічні наслідки щодо продовольчої безпеки країни та здоров'я нації.

Одним із механізмів поліпшення ситуації є економічне стимулювання власників землі і землекористувачів щодо впровадження заходів збереження, відтворення та поліпшення родючості ґрунтів, їх охорони та раціонального використання.

Економічне стимулювання раціонального використання і охорони земель являє собою механізм ціноутворення, кредитування, пільгового оподаткування, виділення бюджетних і позабюджетних коштів, компенсації зниження доходів тощо, за допомогою якого забезпечується раціональне використання земельних ресурсів, створюються сприятливі умови для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, збереження та відтворення земель, їх захисту від негативних наслідків антропогенної діяльності людини [2, с. 200]. При цьому, під економічним стимулюванням землевласників та землекористувачів прийнято вважати як спонукання до активних дій, так і заохочення за вже досягнуті результати.

Правову базу забезпечення економічного стимулювання використання та охорони земель складають Земельний кодекс України, Податковий

кодекс України, Закон України «Про охорону земель», Наказ Міністерства аграрної політики та Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку використання коштів Державного бюджету України на оплату робіт з докорінного поліпшення земель», Наказ Мінагрополітики «Про затвердження Положення про умови проведення конкурсу на надання коштів Державного бюджету України на оплату робіт з докорінного поліпшення земель».

Виходячи з аналізу положень ст. 205 ЗК України та ст. 27 Закону України «Про охорону земель» до економічного стимулювання використання і охорони земель слід віднести: надання податкових і кредитних пільг фізичним і юридичним особам, які здійснюють за власні кошти заходи щодо підвищення якості земель; звільнення землевласників і землекористувачів від плати за землю, за земельні ділянки, на яких виконуються роботи з меліорації, рекультивації, консервації земель; компенсування сільськогосподарським товаровиробникам недоодержаної частки доходу внаслідок консервації деградованих, малопродуктивних, а також техногенно забруднених земель; виділення бюджетних коштів громадянам та юридичним особам для відновлення попереднього стану земель, порушених не з їх вини.

Аналіз літератури надає підстави стверджувати, що земельне законодавство не містить правових норм щодо визначення економічного стимулювання [3, с. 6].

Положення ЗК України та Закону України «Про охорону земель» мають загальний характер. Єдиним спеціальним нормативним актом у цій сфері тривалий час залишався спільний наказ Міністерства аграрної політики України та Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку використання коштів Державного бюджету України на оплату робіт з докорінного поліпшення земель». Положення цього документу були розраховані на надзвичайно вузьке коло суспільних відносин. На цей час здійснення економічного стимулювання закріплене у підзаконних нормативних актах, зокрема, постановах Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі» [4], «Про затвердження Комплексної програми захисту сільських населених пунктів і сільськогосподарських угідь від шкідливої дії вод на період до 2010 року та прогноз до 2020 року» [5] та «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансування заходів із захисту, відтворення та підвищення родючості ґрунтів» [6]. Постановою встановлюється, що кошти, передбачені Державним бюджетом, спрямовуються на виплату у

поточному бюджетному періоді компенсації витрат, пов'язаних виключно зі здійсненням заходів хімічної меліорації суб'єктам господарювання незалежно від організаційно-правової форми і форми власності, які займаються виробництвом сільськогосподарської продукції.

Статтею 27 Закону України «Про охорону земель» встановлюється, що компенсація витрат, понесених землевласниками та землекористувачами на заходи, щодо покращення стану земельних ділянок провадиться за рахунок коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів відповідно до загальнодержавних і регіональних програм охорони земель. Підставою для розгляду питання про економічне стимулювання заходів щодо покращення стану земель вважається заява чи клопотання землевласників і землекористувачів до органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, які здійснюють регулювання у сфері охорони земель, за місцезнаходженням земельної ділянки. До заяви чи клопотання додається висновок органів виконавчої влади з питань аграрної політики про покращення екологічного стану земель і підвищення родючості ґрунтів згідно з даними агрохімічного паспорта земельної ділянки. Порядок економічного стимулювання заходів щодо поліпшення стану земель встановлює Кабінет Міністрів України.

На даний момент нормативного акту, який би досконало регулював дану сферу відносин не існує.

Для успішного забезпечення економічного стимулювання використання та охорони земель на практиці необхідно, перш за все, чітко визначити нормативну процедуру його здійснення, закріпити на рівні постанови Кабінету Міністрів України, в якій зазначити: критерії, за якими компетентні органи влади прийматимуть позитивні рішення щодо виділення бюджетних коштів власникам та користувачам земельних ділянок сільськогосподарського призначення; 2) перелік тих документів, які землевласникам та землекористувачам необхідно додати до заяви (клопотання); 3) максимальні строки, в межах яких компетентні органи управління повинні розглянути клопотання та винести відповідне рішення; 4) істотні умови договору про виділення розпорядником бюджетних коштів та передачу їх землевласникам (землекористувачам) тощо [7].

Література:

1. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 черв. 1991 р. № 1264-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.

2. Земельне право України [Текст]: підручник / М. В. Шульга (кер. авт. кол.), Г. В. Анісімова, Н. О. Багай, А. П. Гетьман та ін. : За ред. М. В. Шульги. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 368 с.
3. Оверковська Т. К. Правові засади охорони земель від забруднення та псування в Україні [Текст]: автореф. дис.. канд. юрид. наук: 12.00.06 / Т. Оверковська. – К., 2008. – 20 с.
4. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі [Текст]: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 300 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 13. – Ст. 483.
5. Про затвердження Комплексної програми захисту сільських населених пунктів і сільськогосподарських угідь від шкідливої дії вод на період до 2010 року та прогноз до 2020 року [Текст]: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.07.2006 р. № 901 / Офіційний вісник України. – 2006. – № 27. – Ст. 1942.
6. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансування заходів із захисту, відтворення та підвищення родючості ґрунтів [Текст]: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2011 р. № 180 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 16. – Ст. 668.
7. Костенко В. С. Економіко-правове забезпечення використання та охорони земель [Текст]: дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.06 / В.С. Костенко. – Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х., 2015. – 183 с.

Tiutiunnyk H. O.

Aspirant, Engineer I Category of the Department
of Economic Regulation of Nature Management

*Institute of Market Problems and Economic&Ecological Research
NAS of Ukraine
Odesa, Ukraine*

FEATURES OF LEGAL AND ECONOMIC ASPECTS OF PROPERTY RELATIONS ON THE RECREATION COASTAL AREA IN MODERN CONDITIONS

Ukraine as a whole and its individual territories are characterized by the availability of a natural resources variety that are interrelated. Depletion, pollution, degradation of one resource can lead to the destruction or reduction of the qualitative and quantitative characteristics of another natural object. One